

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.12.135>

УДК 657.6:657.372.12

Ю. С. Синиця,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні

Запорізького національного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7506-017X>

О. Г. Мусійченко,

викладач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні

Запорізького національного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5601-7766>

Д. Р. Мусійченко,

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні

Запорізького національного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0601-3982>

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК: УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО
ІНСТРУМЕНТАРІЮ В КОНТЕКСТІ ПОСИЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Yu. Synytsia,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis, Taxation and Audit, Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu. M. Potebny of Zaporizhzhia National University

O. Musiichenko,

Teacher of the Department of Accounting, Analysis, Taxation and Audit, Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu. M. Potebny of Zaporizhzhia National University

D. Musiichenko,

Master's degree student, specialty 071 Accounting and Taxation, Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu. M. Potebny of Zaporizhzhia National University

INCREASING THE EFFECTIVENESS OF INTERNAL CONTROL OF CORPORATE INCOME TAX: IMPROVING METHODOLOGICAL TOOLS IN THE CONTEXT OF STRENGTHENING THE ENTERPRISE'S TAX SECURITY

Система оподаткування прибутку підприємств залишається однією із важливих елементів фінансової стабільності держави та прозорості бізнес-середовища. В умовах постійних змін податкового законодавства, цифровізації обліку й посилення фіскального контролю підприємства стикаються з істотною потребою підвищення якості внутрішнього контролю.

Наявні підходи до внутрішнього контролю податку на прибуток часто мають фрагментований характер, не враховують специфіку ризикових операцій, особливості податкових різниць. Внаслідок цього актуалізується потреба розроблення ефективної, комплексної та практично орієнтованої методики внутрішнього контролю податку на прибуток.

У роботі удосконалено методику внутрішнього контролю податку на прибуток, яка включає анкету перевірки, загальний план контролю, програму контролю та робочі документи внутрішнього контролера.

Метою внутрішнього контролю податку на прибуток є встановлення правильності, законності, достовірності, своєчасності здійснених операцій та коректності відображення їх в обліку.

Завданнями внутрішнього контролю податку на прибуток є: перевірка дотримання облікової політики щодо операцій, які впливають на визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток; перевірка наявності та правильності оформлення первинних документів, що формують доходи підприємства; перевірка коректності моменту визнання доходу; перевірка документального підтвердження витрат підприємства; перевірка окремих витрат, що мають ознаки ризиковості; перевірка правильності відображення податкових різниць; перевірка правильності відображення даних, що формують податок на прибуток в різних джерелах інформації (регістрах обліку, формах фінансової та податкової звітності); перевірка правильності розрахунку податку на прибуток та коректності відображення податку на рахунках обліку; перевірка своєчасності подання декларації, сплати податку на прибуток та стану виконання податкових зобов'язань перед державою; оцінка податкового навантаження з податку на прибуток.

Запропонована методика дає змогу контролеру комплексно оцінити ключові аспекти цієї ділянки обліку, переконатися в законності, своєчасності, достовірності й правильності відображення операцій, пов'язаних з податком на прибуток, забезпечити високий рівень проведення перевірки та запобігти можливим порушенням у веденні бухгалтерського обліку. Розроблена методика внутрішнього контролю податку на прибуток може бути корисною працівникам підрозділів внутрішнього аудиту, аудиторам, фахівцям податкової служби та іншим спеціалістам у сфері контролю.

The corporate profit taxation system remains one of the important elements of the state's financial stability and the transparency of the business environment. In the context of constant changes in tax legislation, digitalization of accounting, and strengthening of fiscal control, enterprises face a significant need to improve the quality of internal control.

Existing approaches to internal control of corporate income tax often have a fragmented nature, do not take into account the specifics of high-risk transactions or the features of temporary and permanent tax differences. As a result, there is an actual need to develop an effective, comprehensive, and practically oriented methodology for internal control of corporate income tax.

In this study, the methodology of internal control of corporate income tax has been improved, which includes a control checklist, a general control plan, a control program, and working documents for the internal controller.

The purpose of internal control of corporate income tax is to establish the correctness, legality, reliability, timeliness of executed transactions, and the accuracy of their reflection in accounting.

The tasks of internal control of corporate income tax are: verification of compliance with accounting policies regarding transactions affecting the determination of the taxable object for corporate income tax; verification of the presence and correctness of the primary documents forming the enterprise's revenues; verification of the correctness of the revenue recognition timing; verification of the documentary confirmation of the enterprise's expenses; verification of specific expenses with signs of risk; verification of the correctness of reflecting tax differences; verification of the accuracy of data forming corporate income tax in different information sources (accounting registers, financial and tax reporting forms); verification of the correctness of calculating corporate income tax and the accuracy of reflecting the tax in accounting accounts; verification of the timeliness of filing the tax return, payment of corporate income tax, and the status of fulfillment of tax liabilities to the state; assessment of the corporate income tax burden.

The proposed methodology allows the inspector to comprehensively evaluate key aspects of this accounting area, ensure the legality, timeliness, reliability, and accuracy of transactions related to corporate income tax, provide a high level of inspection, and prevent potential violations in accounting. The developed methodology of internal control of corporate income tax can be useful for employees of internal audit departments, auditors, tax specialists, and other professionals in the field of control.

Ключові слова: *внутрішній контроль; податок на прибуток; податкова безпека; анкета перевірки; план контролю; програма контролю; робочі документи контролера.*

Keywords: *internal control; corporate income tax; tax security; control checklist; control plan; control program; working documents of the controller.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах функціонування бізнесу податок на прибуток залишається одним із найбільш ризикових та контрольованих податків, що прямо впливає на фінансову стабільність підприємства та рівень його податкової безпеки. Часті зміни податкового законодавства, удосконалення механізмів фіскального контролю та цифровізація облікових процесів зумовлюють підвищені вимоги до прозорості формування об'єкта оподаткування та достовірності показників податкової звітності. Водночас практика показує, що внутрішній контроль податку на прибуток на багатьох підприємствах залишається недостатньо систематизованим: застосовувані процедури орієнтовані переважно на формальні перевірки, не охоплюють ризикові ділянки обліку, а методичний інструментарій часто не дозволяє своєчасно виявляти порушення, що можуть призвести до зниження або завищення податкових зобов'язань. Це створює умови для виникнення податкових ризиків, фінансових втрат та штрафних

санкцій, а також знижує рівень довіри до підприємства з боку контролюючих органів та контрагентів.

За таких обставин особливої актуальності набуває питання підвищення ефективності внутрішнього контролю податку на прибуток шляхом удосконалення його методичного забезпечення. Формування сучасного, комплексного та практично орієнтованого інструментарію внутрішнього контролю дає змогу не лише забезпечити належний рівень податкової дисципліни, а й зміцнити податкову безпеку підприємства, підвищити якість управлінських рішень і оптимізувати фінансові потоки. Саме тому дослідження, спрямоване на удосконалення методики внутрішнього контролю податку на прибуток, є своєчасним та важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору, оскільки відповідає запитам сучасного бізнес-середовища та вимогам податкового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика податку на прибуток традиційно привертає значну увагу наукової спільноти. Питання визначення об'єкта оподаткування, обліку податкових різниць, розрахунку податкових зобов'язань, документального оформлення господарських операцій та складання податкової звітності детально висвітлені в працях низки вітчизняних дослідників [1-4, 7]. Значний внесок у розкриття специфіки контролю податку на прибуток та механізмів його здійснення зробили, зокрема, Т. О. Меліхова, М. М. Бикова, О.В. Троян, Т. Ю. Загорельська, Н. М. Свічкарь, Н. Є. Скоря [5, 6, 8, 9]. Попри безсумнівну наукову цінність уже наявних напрацювань, окрема низка аспектів внутрішнього контролю податку на прибуток і досі потребує поглибленого вивчення. Саме це й зумовлює необхідність продовження досліджень у зазначеному напрямі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є удосконалення методичного інструментарію внутрішнього контролю податку на прибуток в контексті посилення податкової безпеки підприємства. Відповідно до поставленої мети визначено такі основні завдання: розробити

анкету перевірки податку на прибуток, запропонувати загальний план та програму внутрішнього контролю податку на прибуток, представити форми робочих документів для проведення якісної перевірки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній контроль на підприємстві є складовою системи управління, що забезпечує перевірку, аналіз та оцінювання діяльності суб'єкта господарювання в інтересах його керівництва. Така система покликана своєчасно запобігати, виявляти та усувати суттєві помилки й відхилення, які можуть спотворювати результати діяльності та впливати на якість управлінських рішень. Особливого значення ця система набуває під час контролю операцій, пов'язаних із податком на прибуток.

Контроль за податком на прибуток здійснюється відповідно до положень Податкового кодексу [10], який визначає порядок нарахування, обчислення та сплати податку, а також бухгалтерського законодавства і НП(С)БО щодо відображення податкових операцій [11-13]. Додаткові положення містяться в наказах та роз'ясненнях Державної податкової служби і Міністерства фінансів. Для підприємств, що використовують міжнародні стандарти, застосовуються положення МСФЗ [14].

Метою внутрішнього контролю податку на прибуток є встановлення правильності, законності, достовірності, своєчасності здійснених операцій та коректності відображення їх в обліку.

Завданнями внутрішнього контролю податку на прибуток є: перевірка дотримання облікової політики щодо операцій, які впливають на визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток; перевірка наявності та правильності оформлення первинних документів, що формують доходи підприємства; перевірка коректності моменту визнання доходу; перевірка документального підтвердження витрат підприємства; перевірка окремих витрат, що мають ознаки ризиковості; перевірка правильності відображення податкових різниць; перевірка правильності відображення даних, що формують податок на прибуток в різних джерелах інформації (регістрах

обліку та формах фінансової та податкової звітності); перевірка правильності розрахунку податку на прибуток та коректності відображення податку на рахунках обліку; перевірка своєчасності подання декларації, сплати податку на прибуток та стану виконання податкових зобов'язань перед державою; оцінка податкового навантаження з податку на прибуток.

Перед початком внутрішнього контролю перевіряючий має ознайомитись з нормативно-правовою базою, що регламентує податок на прибуток; внутрішніми обліковими документами; матеріалами попередніх перевірок для виявлення потенційних розбіжностей, ризиків і недоліків у веденні обліку та складанні податкової звітності.

На підготовчому етапі проводиться анкетування та планування внутрішнього контролю податку на прибуток. Анкета перевірки податку на прибуток міститься в таблиці 1.

Таблиця 1. Анкета перевірки податку на прибуток

№ з/п	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Так	Ні	Інформація відсутня	Примітки
1	2	3	4	5	6
1	Чи здійснювалася перевірка податку на прибуток за попередній звітний період: - внутрішньою службою; - контролюючими органами?				
2	Чи були виявлені під час минулих перевірок податку на прибуток істотні недоліки чи проблемні моменти?				
3	Чи зазнала змін облікова політика Вашого підприємства протягом останніх дванадцяти місяців?				
4	Чи є обставини, що безпідставно ускладнюють або стримують проведення перевірок податку на прибуток?				
5	Яку концептуальну базу для складання звітності використовує Ваше підприємство: - МСФЗ; - Н(П)СБО?				

Продовження таблиці 1.

№ з/п	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Так	Ні	Інформація відсутня	Примітки
1	2	3	4	5	6
6	Який розмір доходу від будь-якої діяльності за попередній рік на Вашому підприємстві: - менше 40 мільйонів гривень; - перевищує 40 мільйонів гривень?				
7	Податкова декларація з податку на прибуток на Вашому підприємстві подається: - щоквартально; - за рік?				
8	Чи були порушення строків подання Декларації з податку на прибуток Вашим підприємством?				
9	Чи застосовується практика подання уточнюючої Декларації з податку на прибуток?				
10	Чи розраховує Ваше підприємство податкові різниці?				
11	Чи змінювалися на Вашому підприємстві працівники управлінського складу впродовж звітного року?				
12	Чи фіксувалися на Вашому підприємстві випадки некоректного (завищеного чи заниженого) відображення доходів?				
13	Чи траплялися на Вашому підприємстві ситуації неправомірного або помилкового збільшення витрат?				
14	Чи застосовується на Вашому підприємстві графік документообігу?				
15	Чи підтверджені доходи Вашого підприємства належно оформленими первинними документами та договорами?				
16	Чи забезпечено на Вашому підприємстві документальне підтвердження витрат відповідними первинними документами?				
17	Чи є витрати, що не враховуються для податку на прибуток згідно ст. 139–140 ПКУ?				

Продовження таблиці 1.

№ з/п	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Так	Ні	Інформація відсутня	Примітки
1	2	3	4	5	6
18	Чи користується Ваше підприємство довгостроковими кредитами?				
19	Чи отримувало Ваше підприємство запити від податкової служби впродовж поточного року?				
20	Чи збігаються методи нарахування амортизації в бухгалтерському та податковому обліку?				
21	Чи є на Вашому підприємстві заборгованість з податку на прибуток?				
22	Чи були суттєві донарахування з податку на прибуток у попередні роки?				
23	Чи була невідповідність між фінансовою звітністю (ф. № 2) і Декларацією з податку на прибуток у минулому періоді?				
24	Чи дотримується підприємство податкового навантаження?				
25	Чи є ризик низького податкового навантаження?				

Джерело: запропоновано авторами

Загальний план внутрішнього контролю податку на прибуток подано в таблиці 2.

Таблиця 2. Загальний план внутрішнього контролю податку на прибуток

Етап контролю	Процедури контролю	Період проведення	Виконавець
1	2	3	4
Підготовчий	Ознайомлення з нормативно-правовою базою, що регламентує податок на прибуток; внутрішніми обліковими документами; матеріалами попередніх перевірок		
Основний	Перевірити дотримання облікової політики щодо операцій, які впливають на визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток		
	Перевірити наявність та правильність оформлення первинних документів, що формують доходи підприємства		
	Перевірити коректність моменту визнання доходу		
	Перевірити документальне підтвердження витрат підприємства		
	Перевірити окремі витрати, що мають ознаки ризиковості		
	Перевірити правильність відображення податкових різниць		
	Перевірити правильність відображення даних, що формують податок на прибуток в різних джерелах інформації		
	Перевірити правильність розрахунку податку на прибуток та коректність відображення податку на рахунках обліку		
	Перевірити своєчасність подання декларації, сплати податку на прибуток та стан виконання податкових зобов'язань перед державою		
	Перевірити податкове навантаження з податку на прибуток		
Завершальний	Узагальнення даних внутрішнього контролю податку на прибуток, документальне оформлення результатів перевірки		

Джерело: запропоновано авторами

На наступному етапі внутрішнього контролю здійснюється складання та виконання програми внутрішнього контролю податку на прибуток.

Запропонована програма внутрішнього контролю податку на прибуток знайшла своє відображення в таблиці 3.

Таблиця 3. Програма внутрішнього контролю податку на прибуток

№ з/п	Мета	Перелік процедур	Критерії якості	Методи перевірки	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Впевнитись у дотриманні облікової політики щодо операцій, які впливають на визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток	Перевірити дотримання облікової політики щодо операцій, які впливають на визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток	А, Б, Г, Д, Є	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	ПнП -1		
2	Впевнитись у наявності та правильності оформлення первинних документів, що формують доходи підприємства	Перевірити наявність та правильність оформлення первинних документів, що формують доходи підприємства	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, вибіркового	ПнП -2.1		
3	Впевнитись у коректності моменту визнання доходу	Перевірити коректність моменту визнання доходу	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, вибіркового	ПнП -2.2		
4	Впевнитись у документальному підтвердженні витрат підприємства	Перевірити документальне підтвердження витрат підприємства	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, вибіркового	ПнП -3.1		
5	Впевнитись у коректності окремих витрат, що мають ознаки ризиковості	Перевірити окремі витрати, що мають ознаки ризиковості	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	ПнП -3.2		

Продовження таблиці 3.

№ з/п	Мета	Перелік процедур	Критерії якості	Методи перевірки	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець
1	2	3	4	5	6	7	8
6	Впевнитись у правильності відображення податкових різниць	Перевірити правильність відображення податкових різниць	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	ПнП -4		
7	Впевнитись у правильності відображення даних, що формують податок на прибуток в різних джерелах інформації	Перевірити правильність відображення даних, що формують податок на прибуток в різних джерелах інформації	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	ПнП -5		
8	Впевнитись у правильності розрахунку податку на прибуток та коректності відображення податку на рахунках обліку	Перевірити правильність розрахунку податку на прибуток та коректність відображення податку на рахунках обліку	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	ПнП -6		
9	Впевнитись у своєчасності подання декларації та сплати податку на прибуток та оцінити стан виконання податкових зобов'язань перед державою	Перевірити своєчасність подання декларації та сплати податку на прибуток та стан виконання податкових зобов'язань перед державою	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	ПнП -7		
10	Здійснити розрахунок податкового навантаження з податку на прибуток	Перевірити податкове навантаження з податку на прибуток	А, Б, В, Г, Е	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	ПнП -8		
Критерії якості перевірки: наявність – А; правдивість – Б; права та зобов'язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є							

Джерело: запропоновано авторами

На підставі складеної програми здійснюється проведення перевірки, що передбачає складання робочих документів, які мають стати обґрунтованими доказами внутрішнього контролю (табл. 4 – табл. 13).

**Таблиця 4. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-1 –
Перевірка дотримання облікової політики щодо операцій, які впливають
на визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток**

Елемент облікової політики	НП(С)БО, що визначає вимоги	Варіант, що вказаний в обліковій політиці	Варіант, що застосовується фактично	Коментар контролера
амортизація основних засобів	НП(С)БО 7 «Основні засоби»			
оцінка вибуття запасів	НП(С)БО 9 «Запаси»			
резерв дебіторської заборгованості	НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»			
резерв відпусток	НП(С)БО 11 «Зобов'язання»			

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 5. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-2.1 –
Вибіркова перевірка наявності та правильності оформлення первинних
документів, що формують доходи підприємства**

Контрагент	Вид операції (товар/робота/послуга)	Документ (видаткова накладна/акт)	№, дата документа	Сума за документом, грн	Наявність документа (так/ні)	Повнота реквізитів (так/ні)	Відповідність змісту операції	Підписи/печатки (так/ні)	Відповідність обліковому запису в частині суми, дати, рахунків (так/ні)	Коментар / Виявлені порушення/ Рекомендації
------------	--	--------------------------------------	-------------------	-------------------------	---------------------------------	-----------------------------	-------------------------------	--------------------------	---	---

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 6. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-2.2 –
Вибіркова перевірка коректності моменту визнання доходу**

Контрагент	Документ (акт/ видаткова накладна)	№ документа	Дата документа	Дата відвантаження / виконання	Дата визнання доходу в обліку	Відповідає критеріям? (так/ні)	Коментар / Виявлене відхилення	Вплив на доходи	Ймовірне коригування

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 7. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-3.1 –
Вибіркова перевірка документального підтвердження витрат
підприємства**

Вид документа	№, дата документа	Зміст операції	Сума за документом, грн	Наявність усіх обов'язкових реквізитів (так/ні)	Відповідність обліковому запису в частині суми, дати, рахунків (так/ні)	Стаття витрат за даними підприємства	Стаття витрат за даними контролера	Коментар / Виявлені порушення/ Рекомендації

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 8. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-3.2 –
Перевірка окремих витрат, що мають ознаки ризиковості**

Первинний документ	Підтверджуючий документ	Зміст операції	Ознаки ризиковості (висока сума, новий контрагент, розбіжності)	Додаткові процедури, що можуть бути застосовані (отримання фотодоказів, перевірка договору тощо)	Реальність операції (так/ні)	Коментар / Виявлене відхилення	Вплив на витрати	Ймовірне коригування

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 9. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-4 –
Перевірка правильності відображення податкових різниць**

Вид податкової різниці	Сума за бухгалтерським обліком, грн	Сума за податковим обліком, грн	Податкова різниця, грн	Тип різниці (тимчасова / постійна)	Коректне відображення (з урахуванням норм НП(С)БО та ПКУ) (так/ні)	Коментар / Виявлене відхилення
Амортизація основних засобів						
Амортизація нематеріальних активів						
Резерв дебіторської заборгованості						
Резерв відпусток						
...						

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 10. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-5 –
Перевірка правильності відображення даних, що формують податок на
прибуток в різних джерелах інформації**

№ з/п	Показник	Головна книга / Обліковий регістр	Звіт про фінансові результати	Декларація з податку на прибуток	Коментар / Виявлене відхилення
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)				
2	Інші операційні доходи			x	
3	Інші доходи			x	
4	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)			x	
5	Інші операційні витрати			x	
6	Інші витрати			x	
7	Фінансовий результат до оподаткування				
8	Податкові різниці	x	x		
9	Податок на прибуток				

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 11. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-6 –
Перевірка правильності розрахунку податку на прибуток та коректності
відображення податку на рахунках обліку**

Період	Податок на прибуток за даними підприємства, грн	Перерахований контролером податок на прибуток, грн	Виявлене відхилення	Бухгалтерські проводки за даними підприємства	Бухгалтерські проводки згідно норм законодавства	Коментар

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 12. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-7 –
Перевірка своєчасності подання декларації, сплати податку на прибуток
та стану виконання податкових зобов'язань перед державою**

Показник	Граничний строк згідно норм ПКУ	Фактична дата	Дотримання допустимих строків (так/ні)	Штрафи за порушення, грн	Сума боргу / пеня за прострочення сплати, грн	Коментар
Подання податкової декларації за відповідний період (квартал, рік)					х	
Сплата податкового зобов'язання за відповідний період (квартал, рік)					/	

Джерело: запропоновано авторами

**Таблиця 13. Робочий документ внутрішнього контролера ПнП-8 –
Перевірка податкового навантаження з податку на прибуток**

Період	Податок на прибуток (р. 06 + р. 06.1 + р. 06.2 + р. 06.3 + р. 06.4 + р. 08 + р. 10 + р. 12 + р. 15 з Декларації з податку на прибуток)	Дохід (р. 01 з Декларації з податку на прибуток)	Податкове навантаження (Податок на прибуток / Дохід х 100)	Податкове навантаження за минулий період	Середній показник податкового навантаження по галузі	Дотримання податкового навантаження та участь у Клубі білого бізнесу (так/ні)	Ризик низького навантаження (високий/середній/низький)	Коментар контролера

Джерело: запропоновано авторами

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У роботі удосконалено методику внутрішнього контролю податку на прибуток, яка включає анкету перевірки, загальний план контролю, програму контролю та робочі документи внутрішнього контролера. Запропонована методика дає змогу перевіряючому комплексно оцінити ключові аспекти цієї ділянки обліку, переконатися в законності, своєчасності, достовірності й правильності відображення операцій, пов'язаних з податком на прибуток, забезпечити високий рівень проведення перевірки та запобігти можливим порушенням у веденні бухгалтерського обліку. Розроблена методика внутрішнього контролю податку на прибуток може бути корисною працівникам підрозділів внутрішнього аудиту, аудиторам, фахівцям податкової служби та іншим спеціалістам у сфері контролю.

Таким чином, впровадження сучасних підходів до внутрішнього контролю податку на прибуток є важливим кроком у посиленні загальної податкової безпеки бізнесу, а побудова ефективної системи внутрішнього контролю податку на прибуток дозволить мінімізувати податкові ризики,

забезпечити достовірність звітності та гарантувати дотримання вимог податкового законодавства на всіх етапах облікового процесу.

Перспективи подальших досліджень цієї проблематики вбачаються у розробці методичного інструментарію, що дозволить не лише виявляти податкові ризики, а й прогнозувати їхній вплив на фінансовий результат підприємства. Особливу увагу варто приділити автоматизації оцінки ризиків, моделюванню податкових наслідків управлінських рішень та інтеграції прогнозів у загальну систему управління для підвищення податкової безпеки підприємства.

Література

1. Баширова Г. Податок на прибуток: генезис трактування поняття та об'єкт бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. № 3. С. 38-46. DOI: <https://doi.org/10.31767/nasoa.3-2020.04>.

2. Болдовська К., Костенко Ю., Хорошилова І. Теоретичні аспекти податку на прибуток підприємств як облікової категорії. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/882> (дата звернення: 20.11.2025). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-23>.

3. Волошенюк І.Є. Удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з податку на прибуток. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5701> (дата звернення: 20.11.2025).

4. Ковач С., Безверхий К. Облік і звітність розрахунків за податком на прибуток підприємства в умовах законодавчих змін. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 4. С. 34-43.

5. Меліхова Т. О., Федорова Л. А. Удосконалення методики внутрішнього контролю податку на прибуток для підвищення економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6798> (дата звернення: 20.11.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.121.

6. Меліхова Т. О., Бикова М. М. Розробка програми аудиту податку на прибуток для підвищення фінансової безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2017. № 1-2. С. 19-25.

7. Соловійов О. В. Особливості формування витрат (доходів) з податку на прибуток. *Облік і фінанси АПК: освітній портал* : веб-сайт. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-formuvannya-vitrat-dohodiv-z-podatku-na-pributok.html> (дата звернення: 20.11.2025).

8. Синиця Ю. С., Мусійченко О. Г., Пустовий Д. В. Удосконалення методики аудиту доходів від реалізації з метою запобігання порушень при податковому контролі. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : економіка та управління*. 2024. № 16. С. 1-9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-16-09-06/2024-16-09-06> (дата звернення: 20.11.2025).

9. Скора Н. Є., Свічкарь Н. М., Загорельська Т. Ю. Контроль розрахунків із податку на прибуток. *Приазовський економічний вісник*. 2022. Випуск 1(30). С. 126-132. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-21>.

10. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

11. НП(С)БО 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

12. НП(С)БО 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

13. НП(С)БО 17 «Податок на прибуток» : наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 (МСБО 12) «Податки на прибуток». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_012 (дата звернення: 20.11.2025).

References

1. Bashyrova, H. (2020), “Corporate income tax: genesis of the concept and object of accounting”, *Naukovyj visnyk Natsional'noi akademii statystyky, obliku ta audytu*, vol. 3, pp. 38-46. DOI: <https://doi.org/10.31767/nasoa.3-2020.04>.

2. Boldovska, K. Kostenko, Yu. and Khoroshylova, I. (2021), “Theoretical aspects of corporate income tax as an accounting category”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 33, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/882> (Accessed 20 November 2025). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-23>.

3. Volosheniuk, I.Ye. (2017), “Improving accounting for corporate income tax settlements”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 7, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5701> (Accessed 20 November 2025).

4. Kovach, S. and Bezverkhyi, K. (2015), “Accounting and reporting of corporate income tax settlements under legislative changes”, *Bukhhalters'kyj oblik i audyt*, vol. 4, pp. 34-43.

5. Melikhova, T.O. and Fedorova, L.A. (2018), “Improving the methodology of internal control of corporate income tax to enhance enterprise economic security”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6798> (Accessed 20 November 2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.121.

6. Melikhova, T.O. and Bykova, M.M. (2017), “Development of a corporate income tax audit program to enhance financial security of the enterprise”, *Ahrosvit*, vol. 1-2, pp. 19-25.

7. Soloviov, O.V. (n.d.), “Features of forming income and expenses for corporate income tax”, *Oblik i finansy APK: osvithnij portal*, available at: <http://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-formuvannya-vitrat-dohodiv-z-podatku-na-pributok.html> (Accessed 20 November 2025).

8. Synytsia, Yu.S. Musiichenko, O.H. and Pustovyi, D.V. (2024), “Improving the methodology of revenue audit from sales to prevent violations in tax control”, *Problemy suchasnykh transformatsij. Seriya : ekonomika ta upravlinnia*, vol. 16, pp. 1-9, available at: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-16-09-06/2024-16-09-06> (Accessed 20 November 2025).

9. Skora, N.Ye. Sviichkar, N.M. and Zahorelska, T.Yu. (2022), “Control of corporate income tax settlements”, *Pryazovs'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 1(30), pp. 126-132. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-21>.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 20 November 2025).

11. Ministry of Finance of Ukraine (1999), National Accounting Standard (NAS) 15 “Revenue”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (Accessed 20 November 2025).

12. Ministry of Finance of Ukraine (1999), National Accounting Standard (NAS) 16 “Expenses”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (Accessed 20 November 2025).

13. Ministry of Finance of Ukraine (2000), National Accounting Standard (NAS) 17 “Income Tax”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (Accessed 20 November 2025).

14. International Accounting Standards Board (IASB) (2012), “IAS 12 “Income Taxes”, available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_012 (Accessed 20 November 2025).

Стаття надійшла до редакції 28.11.2025 р.